

Riigikogu keskkonnakomisjoni istungi protokoll nr 68

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 23. september 2024

Algus 11.10, lõpp 12.38

Juhataja: Igor Taro (esimees)

Protokollija: Elise Ernesaks (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Rain Epler, Züleyxa Izmailova, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Lauri Laats, Hanah Lahe, Tiit Maran, Urve Tiidus

Komisjoni ametnikud: Elle Kaur (nõunik-sekretariaadijuhataja), Vivi Older (nõunik)

Puudus: Andres Metsoja

Kutsutud: Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kalavarude osakonna juhataja Herki Tuus, Keskkonnaameti veeosakonna juhataja Triin Mägi ja jurist Hanna Maria Kokla, Kliimaministeeriumi elurikkuse kaitse osakonna nõunik Hanno Zingel ning veeosakonna juhataja Karin Kroon (2. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Kollektiivne pöördumine "JAH SAESAARE PAISJÄRVE SÄILITAMISELE TAEVASKOJAS!"
3. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu keskkonnakomisjoni nädala (23.09.-29.09.2024) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 23.09.2024 kell 11.10

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Kollektiivne pöördumine "JAH SAESAARE PAISJÄRVE SÄILITAMISELE TAEVASKOJAS!"
3. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 24.09.2024 kell 14.00

1. Kalle Grünthali algatatud jahiseaduse muutmise seaduse eelnõu (444 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks
2. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Rain Epler, Züleyxa Izmailova, Mait Klaassen, Tiit Maran, Igor Taro, Urve Tiidus).

2. Kollektiivne pöördumine "JAH SAESAARE PAISJÄRVE SÄILITAMISELE

TAEVASKOJAS!"

Igor Taro sõnas sissejuhatuseks, et tänasel istungil arutatakse kollektiivset pöördumist. Keskkonnakomisjon on arutanud antud pöördumist oma 30. aprilli istungil. Kollektiivse pöördumise algatajad on probleemi lahendamiseks esitanud omapoolsed ettepanekud veeseaduse muutmiseks.

Triin Mägi märkis, et 2010. aastal anti Generaator AS-ile viieks aastaks keskkonnaluba, mis lubas paisutamist ja hüdroenergia tootmist Ahja jõel Saesaare paisul. 2012. aastal algatas Vastse-Kuuste vallavolikogu elektrijaama kinnistule detailplaneeringu ja keskkonnamõtjude strateegilise hindamise. 2015. aastal esitas Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK) paisutuse likvideerimisteatise, mille menetlus on peatatud kuni 2027. aastani. 2015-2016 aastatel viidi likvideerimisteatisele läbi keskkonnamõtjude hindamine. 2015. aastal esitas Generaator AS tegevuse jätkamiseks taotluse. Keskkonnaamet (KeA) jättis 2021. aastal detailplaneeringu kooskõlastamata ja see otsus vaidlustati. Pöördutud on Riigikohtusse, kuid kaasust pole veel menetlusse võetud. Kaks kohtuastet on heaks kiitnud KeA otsuse keelduda detailplaneeringu kooskõlastamisest. 2022. aastal keeldus KeA uue keskkonnaloa väljastamisest, mis samuti vaidlustati, kuid selle menetlus on peatatud detailplaneeringuga seotud kohtuvaidluse lõpuni. Olukord pole muutunud 30. aprilli keskkonnakomisjoni istungist. Generaator AS-il on õiguskaitse raames kehtiv keskkonnaluba kohtuvaidluste lõpuni, st 01.01.2027.

Igor Taro küsis, kas Ahja jõel on kõik tegevused peatatud kohtuvaidluste lõpuni ja milline institutsioon tegeleb jõe seisundi taastamisega paisu likvideerimise järgselt. **Triin Mägi** vastas, et kohtuvaidluste lõpuni kehtib Generaator AS-il keskkonnaluba, mis lubab paisutamist ja hüdroenergiat tootmist. Paisutuse likvideerimise eest vastutab paisu omanik (RMK ja Generaator AS). Paisu likvideerimiseks väljastab kohalik omavalitsus ehitusloa ja KeA keskkonnaloa või veekeskkonnariskiga tegevuse registreeringu.

Mait Klaassen küsis, kas on arvestatud sette keskkonnamõtjuga ja kelle omandis on paisu all olev maa. **Triin Mägi** vastas, et likvideerimismenetluse käigus viiakse läbi keskkonnamõtjude hindamine. **Herki Tuus** lisas, et maa omanikukuuluvus sõltub kinnistu piiridest. Ta sõnas, et riik saab abi pakkuda paisu täielikul likvideerimisel. Esimese kohtukaasuse käigus pakkus Kliimaministerium Generaator AS-i välja ostmist.

Rain Epler uuris eesmärkide mitte saavutamise ja taevaskoja kahjustumise kohta. Ta küsis väliujulate rajamise kohta. **Triin Mägi** vastas, et paisu likvideerimise mõju hinnatakse läbi keskkonnamõtjude hindamise. Kui paisutuse alandamisel läheb midagi valesti, siis tuleb olukorda ümberhinnata. Ta märkis, et paisutuse likvideerimisel on võimalik luua ujumiskohti, veevõtukohti jne.

Jüri Jaanson uuris, kas keskkonnamõtjude hindamisest on välja tulnud, et paisu likvideerimine võiks olla keskkonda kahjustav. **Triin Mägi** vastas, et kui keskkonnamõtjude hindamise tulemuseks on järeldus, et tegevus on keskkonda kahjustav, siis tegevust ei saa ellu viia.

Mait Klaassen märkis, et paisu likvideerimise järgselt lakkavad peale Generaator AS-i ka teised äritegevused. Ta küsis, kas koostatud on analüüse paisutuse likvideerimise tagajärgede kohta. **Triin Mägi** vastas, et paisjärve kadumisega lakkab näiteks parvlaev Lonni tegevus. Ta tõi näiteks Sindi paisu edu, kuid märkis, et Saesaare pais on väiksem. **Herki Tuus** sõnas, et Piusa jõe on ehitatud kalapääsud ja neid parandatakse. Kalapääsudest 30% ei tööta ja 30% töötavad vaid teatud juhtudel. **M. Klaassen** uuris, miks pole Eestis lubatud Archimedese kruvi. **H. Tuus** vastas, et kruvi on testitud, kuid see on liiga väike ja osad kalaliigid vajavad suuremat sissevoolu.

Urve Tiidus küsis, kuidas mõjutavad paralleelsed protsessid (keskkonnamõtjude hindamine, kohtumenetlus ja ettevõtjate avalik pöördumine) üksteist. **Triin Mägi** vastas, et

keskkonnamõjude hindamine algatatakse pärast kohtuotsust, kui saab jätkata likvideerimismenetlusega.

Rain Epler küsis, milline on Pärnu jõe lõhe laskujate hulk võrreldes Ahja jõe laskujate hulgaga. Ta uuris, milline on Riigikogu roll antud paisu menetluses ja mis juhtub kui Riigikohus annab õiguse Generaator AS-ile. **Heki Tuus** vastas, et Pärnu jões on lõhe laskujaid potentsiaalselt 40 000 ja Ahja jões pole lõhe, kuid seal on Harjus. **Igor Taro** märkis, et Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses on kirjeldatud kuus varianti kollektiivsele pöördumisele vastamiseks. **Triin Mägi** lisas, et kui Riigikohus otsustab, et KeA otsus on õigustühine, siis menetletakse seda uuesti ja kui kohus on andnud vastavad suunised, otsustatakse Generaator AS-i kasuks.

Karin Kroon ütles, et kollektiivse pöördumise algatajad on esitanud veeseadusele kaks muutmise ettepanekut veeseadusele. Esimene ettepanek näeb ette, et kui ettevõttel pole paisutamiseks veekasutusluba ja paisutaja on kohustatud paisu likvideerima, siis sellel perioodil kui paisutajal pole ehitusluba, loetakse veekasutusluba kehtivaks. Ministerium ei nõustu selle ettepanekuga. Väidetakse, et seaduses on lünk, kuid ministerium leiab, et seda pole. Kui KeA otsustab, et paisutus tuleb likvideerida, siis selleks on erinevad variandid. Võimalik on taotleda lammutamiseks registreeringut või kui isik pole paisu likvideerimisest huvitatud, saab KeA teha ettekirjutuse, mis seab lammutuse registreeringuga samad tingimused. Ettepaneku sõnastus ei kohusta ehitusloa taotlemist. Seadus ei käsitle vaid Saesaare juhtumit ja ettepaneku mõju on laiem. Teine sisuline ettepanek näeb ette, et paisu likvideerimisel peaks paisu omanik küsima kõikidelt maaomanikelt, keda paisutamine puudutab nõusoleku. Hetkel peab paisutaja küsima nõusoleku maaomanikelt, keda tulevane paisutamine võib mõjutada. Vastupidise olukorra kehtestamine pole hea, sest see kohaldub kõikide paisude puhul ja paisutamine on kulukas tegevus. Tekib olukord, kus paisjärve ääres olevad isikud saaksid paisutajalt nõuda paisutuse säilimist. Paisutamine on paisu omaniku vabatahtlik tegevus, mitte kohustus. Paisu likvideerimise peamine eesmärk on loodusväärtuste taastamine.

Tiit Maran ütles, et seadused on üldised ja välja pakutud muudatused on laia mõjuga. Ta uuris, milline olukord tekiks muudatuste seadusesse viimisel. **Karin Kroon** vastas, et haldusmenetluse seadus annab võimaluse küsida paisutuse nõusolekut läbi kohtu. Muudatustega legaliseeritaks ilma veekasutusloata paisutamine ja hüdroenergia tootmine kuni ehitusloa saamiseni. Ehitusloa taotlemise protsess võib seetõttu kujuneda aastakümnete pikkuseks.

Rain Epler uuris, milline on reaalne probleem esimese ettepaneku puhul. **Triin Mägi** sõnas, et kaob ära motivatsioon taotleda paisu likvideerimiseks ehitusluba. Üldisele põhimõttele on vastu, et menetluse ajal jätkatakse õigusvastase tegevusega. **R. Epler** uuris, mis motiveerib ehitusloa taotlemist praegu. **T. Mägi** sõnas, et KeA saab teha ettekirjutuse ebaseadusliku tegevuse likvideerimiseks. **Herki Tuus** märkis, et kehtib üldpõhimõte, et kui tegevuseks luba ei anta, siis need tegevused, mida on võimalik lõpetada, peaksid kohe lõppema. Lammutamist ei saa koheselt nõuda.

Mait Klaassen küsis, kas kõrgendatud avalik huvi kehtib Saesaare juhtumi puhul. **Herki Tuus** vastas, et kui KeA leiab, et looduskaitsealistel põhjustel ei saa anda veekasutusluba, siis on võimalik kõrgendatud avaliku huvi korral otsustada, et Natura 2000 reegleid ei kohaldata.

Tiit Maran küsis, mis saab Riigikohtu menetlusest, kui seadusesse viiakse välja pakutud ettepanekud. **Karin Kroon** vastas, et kui Riigikogu peaks välja pakutud muudatused vastu võtma, siis suunaks Riigikohus kaasuse madalama astme kohtule ja seda menetletakse vastavalt õigusruumile. **Triin Mägi** selgitas, et käimas on kaks kohtuvaidlust. Üks puudutab Riigikohtu vaidlust seoses KeA otsusega mitte kooskõlastada detailplaneering. Keelduva otsuse menetlus on halduskohtus ja peatatud kuni Riigikohtu ostusteni. Riigikohtu menetlus

detailplaneeringu osas ei käsitle keskkonnaloa otsuse teemasid.

Igor Taro märkis, et veeseaduse muutmise ettepaneku osas peaks komisjon arvamust avaldama. Arutelust selgus, et riigi õigusruum on paljude juhtumite lahendamiseks ja välja pakutud ettepanekud on liiga spetsiifilised. Samuti oli välja toodud ettepanekute äraspidisus.

Rain Epler sõnas, et komisjon võiks toetada Saesaare paisjärve säilimist. Ta arvas, et välja pakutud ettepanekute osas võiks küsida arvamust Vabariigi Valitsuselt (VV). Eestis on mitmed seadused tehtud üksikjuhtumite põhjal. **Tiit Maran** lausus, et VV on oma seisukoha andnud ja komisjon peaks ettepanekute osas ise otsuse langetama. Ta sõnas, et seadust ei saa muuta üksikjuhtumi põhjal. **Urve Tiidus** märkis, et mõnedes riikides (näiteks Ameerika Ühendriikides) on olemas pretsedendiõigus, mille puhul võidakse teha ühe kohtulahendi põhjal seadustes muudatusi. **Jüri Jaanson** arvas, et VV arvamuse küsimine on aja raiskamine, sest valitsus pöörduks arvamuse koostamisel samuti ministeeriumi poole. Seadusandlust ei saa üles ehitada üksikjuhtumi põhjal. **Lauri Laats** ütles, et VV poole pöördumine on aja raiskamine, kuid antud küsimuses võiks siiski küsida VV arvamust. **Xüleyxa Izmailova** sõnas, et komisjon võiks otsustada ilma VV arvamusest, sest asjakohane informatsioon on kättesaadav ning paisude likvideerimine on ennast tõestanud.

Igor Taro pani hääletusele Rain Epleri ettepaneku, et komisjon võiks toetada Saesaare paisjärve säilimist. Toimus hääletus: (poolt: Rain Epler, Lauri Laats; vastu: Züleyxa Izmailova, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Hanah Lahe, Tiit Maran, Igor Taro, Urve Tiidus; erapooletu: 0).

Igor Taro sõnas, et antud pöördumine on täitevvõimu rakendamisasutuste küsimus, mida peaks lahendatama pärast kohtuotsust. Ta tegi ettepaneku edastada pöördumine vastavalt RKKTS § 152¹³ punktile 3 pädevatele institutsioonidele (Kliimaministeeriumile, Riigimetsa Majandamise Keskusele ja Keskkonnaametile) seisukoha võtmiseks ja lahendamiseks.

Otsustati:

- 2.1.** Edastada ettepanek pädevatele institutsioonidele seisukoha võtmiseks ja lahendamiseks (konsensus: Rain Epler, Züleyxa Izmailova, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Lauri Laats, Hanah Lahe, Tiit Maran, Igor Taro, Urve Tiidus).
- 2.2.** Mitte toetada pöördumise algatajate ettepanekuid veeseaduse muutmiseks (poolt Züleyxa Izmailova, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Hanah Lahe, Tiit Maran, Igor Taro, Urve Tiidus; vastu: Rain Epler, Lauri Laats; erapooletu: 0).

3. Info ja muud küsimused

3.1. Osalemine Eesti delegatsioonis ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi kahekümne üheksandal (COP29) istungil Aserbaidžaanis, Bakuus 11.11.-22.11.2024

Igor Taro lausus, et Kliimaministeerium on teinud ettepaneku Riigikogu keskkonnakomisjoni esindaja osalemiseks Eesti delegatsioonis ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 29. istungil. Konverents toimub Aserbaidžaanis, Bakuus 11.-22. novembril 2024. aastal. Konverentsi peateema on „Solidarsus roheline maailma nimel“. Osalemissoovi on avaldanud Züleyxa Izmailova.

Hanah Lahe sõnas, et võimalus on esindada riiki parlamendiliikmete võrgustikus ja vajalik on panna paika ise enda kava. Ta märkis, et hea on kui esindatud oleks Riigikogu keskkonnakomisjon, sest kohal on pea iga riigi poliitikud.

Rain Epler lausus, et poliitiline esindaja peaks esitama Eesti seisukohti. Ta sõnas, et ta ei toeta lähetusi kulude kokkuhoiu nimel. **Igor Taro** sõnas, et põhiseaduse kohaselt esindab iga

Riigikogu liige ise ennast ja on sõltumatu. **Hanah Lahe** ütles, et Riigikogu liige on üritusel Eesti delegatsiooni osa ning esindatakse Eesti ja EL-i seisukohti. **Tiit Maran** märkis, et Eesti seisukohad on kujunenud Euroopa Komisjoniga koostöös.

Hanah Lahe pakkus välja, et delegaat võiks tutvustada komisjonile enne konverentsi asjakohaseid Eesti seisukohti ja peale konverentsi anda ülevaade toimumust.

Züleyxa Izmailova sõnas, et on valmis kasutama enda kuluhüvitist.

Otsustati:

3.1.1. Lähendada keskkonnakomisjoni liige Züleyxa Izmailova ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi kahekümne üheksandale (COP29) istungile Aserbaidžaaani Bakuusse 11.11.-22.11.2024. (poolt: Züleyxa Izmailova, Jüri Jaanson, Mait Klaassen,, Hanah Lahe, Tiit Maran, Igor Taro, Urve Tiidus; vastu: Rain Epler; erapooletu: 0).

3.1.2. Hüvitada välislähetusega seotud sõidukulud ja päevarahad keskkonnakomisjoni välislähetuse summadest, kuni 2000 euro ulatuses. (konsensus: Züleyxa Izmailova, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Hanah Lahe, Tiit Maran, Igor Taro, Urve Tiidus).

3.2. Osalemine ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konverentsil Calis Kolumbias 21.10-01.11.2024

Igor Taro märkis, et soovi on avaldanud osaleda Tiit Maran.

Tiit Maran sõnas, et on valmis kasutama enda kuluhüvitist.

Otsustati:

3.2.1. Lähendada keskkonnakomisjoni liige Tiit Maran ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konverentsile Kolumbiasse Calisse 21.10.-01.11.2024. (konsensus: Züleyxa Izmailova, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Hanah Lahe, Tiit Maran, Igor Taro, Urve Tiidus).

3.2.2. Hüvitada välislähetusega seotud sõidukulud ja päevarahad keskkonnakomisjoni välislähetuse summadest, kuni 3000 euro ulatuses. (konsensus: Züleyxa Izmailova, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Hanah Lahe, Tiit Maran, Igor Taro, Urve Tiidus).

(allkirjastatud digitaalselt)
Igor Taro
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Elise Ernesaks
protokollija